

Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Ulusal Kamu Politikalarına Dönüştürülmesi Çerçevesinde Bölgesel Kalkınma Planlarının Rolü

The Role of Regional Development Plans in Transforming the United Nations 2030 Sustainable Development Goals into National Public Policies

Fatih AKBULUT*
Barış ÇÖLGEÇEN**

Öz

Bölgesel kalkınma, ekonomik gelişme temelli iktisadi boyutun yanı sıra sosyolojik, çevresel ve yönetsel boyutları da içermektedir. Bölgesel kalkınmanın nitelikli bir anlam kazanması, sürdürülebilir olmasına bağlıdır. Bu bağlamda, bölge kalkınma planlarının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yer vermesi ve küresel sürdürülebilir kalkınma gündem ve hedeflerini takip etmesi gerekmektedir. Bölgesel kalkınma planlarının hazırlanmasında sürdürülebilir kalkınma gündem ve hedeflerine yer verilmesi ana çerçeveyi oluşturmalıdır. Yönetimden ziyade yönetim modeli temel alınarak kurumsallaştırılmış bölge kalkınma ajanslarının küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerini bölge planlarında ana eksene yerleştirerek bu konudaki küresel gündem ve hedefleri küyerelleşme çerçevesinde yerel düzeyde harekete geçirmesi beklenmektedir. Bu çalışmada, örneklem olarak belirlenmiş olan İstanbul Kalkınma Ajansı, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, Güney Marmara Kalkınma Ajansı, Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı ve Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan bölge planları içerik analizi yöntemi çerçevesinde değerlendirilmiş ve bu planlarda Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ne düzeyde yer verildiği incelenme konusu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, Bölgesel Planlama, Sürdürülebilir Kalkınma, Gündem 2030.

Abstract

Regional development, in addition to its economical dimension based on economic development, includes sociological, environmental and administrative dimensions. A real regional development depends on its sustainability. In this context, regional development plans should include sustainable development goals and follow the global sustainable development agenda and goals. Inclusion of the sustainable development agenda and goals in the preparation of regional development plans should

* Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye, e-mail: fatihakbulut@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7180-6106

** Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye, e-mail: baris.colgecen@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7933-7815

form the main framework. It is expected that regional development agencies, created on the basis of a governance model rather than hierarchical administrative approach, will put global sustainable development goals on the main axis in regional plans and activate the global agenda and targets at the local level within the framework of glocalization. In this study, regional plans prepared by Istanbul Development Agency, East Marmara Development Agency, South Marmara Development Agency, Bursa Eskişehir Bilecik Development Agency and Trakya Development Agency, which were taken as samples, were evaluated within the framework of content analysis method. These plans were evaluated as to what degree the UN 2030 Sustainable Development Agenda targets are included in these plans.

Keywords: Regional Development, Regional Planning, Sustainable Development, Agenda 2030

1. Giriş

Günümüzde bölgeler arası kalkınma farklarının giderilmesinde ve ulusal kalkınmanın sağlanmasında bölgesel kalkınma politikası işlevsel bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgesel kalkınmanın sağlanmasında ise sürdürülebilirlik önem arz etmektedir. Bu çerçevede bölgesel kalkınma ve sürdürülebilir kalkınma olguları birbirlerini kapsayıcı ve tamamlayıcı özellikler sergilemektedir. Aktüel akademik çalışmalarda “sürdürülebilir bölgesel kalkınma” kavramına vurgu yapılmaktadır (Öztopçu, 2017, s. 80-84). Küresel ölçekte benimsenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerine, bölgesel ve yerel düzeyde kalkınmanın sağlanabilmesi amacıyla yapılan planlamalarda yer verilmesi önem kazanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölgesel kalkınma kavramı, literatürde “ülke bütününde yer alan bölgelerin, çevre bölgeler ve dünya ile karşılıklı etkileşimi ile oluşan bölge vizyonunu dikkate alan, katılımcılık ve sürdürülebilirliği temel ilke edinen ve insan kaynaklarının geliştirilmesi yoluyla bölge refahının yükseltilmesini amaçlayan çalışmalar bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (Sevinç, 2011, s. 40). Yapılan başka bir tanımlamaya göre bölgesel kalkınma; ulusların, bölgesel dengesizlikler sonucu uzun vadeli kalkınma stratejilerinin sekteye uğramaması ve bölgeler arasındaki kalkınmışlık dengesinin bozulmaması amacıyla uygulamış oldukları verimlilik ve gelişmişliği artırıcı politikaların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Akin, 2020, s. 493). Bölgesel kalkınmanın temel amacı ise özellikle sanayi kuruluşlarının belirli merkezlerde yoğunlaşması sonucu ortaya çıkan bölgeler arası gelişmişlik farklarının en aza indirilmesi veya ortadan kaldırılmasıdır (Yılmaz & İncekaş, 2018, s. 160). Çağdaş dönemde yerel ve ulusal otoriteler; ülke kaynaklarının bölgeler arasında dengesiz dağılımı neticesinde oluşan bölgeler arası kalkınma dengesizliklerini, bölgesel kalkınma politikalarıyla minimize etmeyi ve bu çerçevede gelişmiş bölgelerin gelişme hızlarını düşürmeden gelişmemiş veya az gelişmiş bölgelerin sosyal refah düzeyini artırmayı hedeflemektedir (Toprak, 2016, s. 196).

Bölgeler arası kalkınma dengesizliklerinin ortadan kaldırılmasının ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutları içeren pek çok güçlüğü bulunmaktadır (Keleş, 2020, s. 348). Bu nedenle, bölgeler arası kalkınma dengesinin sağlanmasında geniş bir perspektife ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada, sürdürülebilir kalkınma anlayışı işlevsel bir araç işlevi görmektedir. Diğer taraftan, Türkiye’de İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması çerçevesinde Düzey-2 baz alınarak kurulan

26 adet kalkınma ajansının, yönetim mekanizmaları ve yerel katılımı dikkate alarak bölgelerin kendi kaynak ve potansiyellerini harekete geçirmek amacıyla formüle ettikleri bölge planları, sürdürülebilir bölgesel kalkınmanın sağlanmasında kritik rol üstlenmektedir (Eroğlu & Kum, 2015, s. 176-204). Küresel ekonomik sistemle etkileşimde olan ulusal ekonomiler, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilerek bölgelerin potansiyellerini harekete geçirmek ve kalkınmayı sağlamak amacıyla formüle ettikleri kamu politikalarında bölge kalkınma ajanslarını yerel bir aktör olarak değerlendirmektedir (Tekin, 2011, s. 37-39). Bu çerçevede, yerel aktör olarak ihdas edilen kalkınma ajanslarının, bölgesel kalkınma politikalarının amacına ulaşmasında önemli bir araç olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan, yönetimden ziyade yerel yönetim esas alınarak kurumsallaştırılmış bölge kalkınma ajanslarının, bölge kaynaklarının planlanmasında etkinlik ve verimliliği sağlamak amacıyla küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerine bölge planlarında yer vermesi ve bu hedefleri yerel düzeyde somutlaştırması beklenir. “Yeni bölgecilik anlayışı” çerçevesinde hazırlanan bölgesel kalkınma planlarında sürdürülebilir kalkınma stratejisi, bölgenin kendi kaynak ve potansiyellerinin harekete geçirilmesinde önemli roller üstlenmektedir (Özgür, 2019, s. 17-21). Bu çalışmanın amacı, Birleşmiş Milletler (BM) 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden hangilerine bölge kalkınma planlarında yer verildiğini çoklu strateji araştırma deseni kapsamında içerik analizi yöntemi çerçevesinde tespit etmektedir. Söz konusu amaç dikkate alınarak çalışmanın konu sınırlaması açısından örneklem, Türkiye’nin Marmara Bölgesinde yer alan bölge kalkınma ajanslarının bölge planları olarak belirlenmiştir. Böylece çalışmada, İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA), Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA), Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) ve Trakya Kalkınma Ajansı tarafından 2014-2023 yılları arasını kapsayacak şekilde hazırlanan bölge planları inceleme konusu yapılmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

Araştırmanın kavramsal çerçevesini netleştirmek için çalışmanın bu kısmında “planlama”, “bölgesel planlama” ve “sürdürülebilir kalkınma” kavramlarını açıklamakta fayda görülmüştür.

2.1. Planlama

Plan, genel anlamda hedeflere erişmek amacıyla tasarlanan bir projenin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan araçların net bir biçimde belirlenmesidir (Akçınar, Taşçı, & Özsan, 2011, s. 10). Planlama ise gelecek için tasarlanan hedefleri gerçekleştirmek amacıyla sistematik eylem programlarını bilimsel yöntemlere dayanarak ayrıntılı formülasyonlar çerçevesinde hazırlama süreci olarak tanımlanabilir. Planlamada geleceğe yönelik bir vizyon ve söz konusu vizyonun nasıl bir yol izlenerek hangi araçlarla gerçekleştirileceğine ilişkin bir formülasyon bulunmaktadır (Ersoy, 2008, s. 9). Bu açıdan bakıldığında, planlama için iki kritik kavram karşımıza çıkmaktadır:

‘amaç’ ve ‘araç’. Planlama; hangi amaçların hangi araçlar çerçevesinde gerçekleştirileceğinin bilimsel yöntemleri takip ederek sistematik bir biçimde ortaya konulmasıdır. Planlama, problem çözmek amacıyla müdahale etmeyi ifade etmektedir (Ersoy, 2008, s. 12). Buna göre planlamada, toplumsal problem alanlarında pozitif dışsallık ortaya koyan değişim veya dönüşüm ortaya çıkarma çabasıyla müdahale etme mantığı bulunmaktadır.

Planlama anlayışı, tarihsel dönemler itibariyle her ne kadar dönüşümlere uğrasa da insanlık tarihinin en ilkel toplumlarından günümüz küyerel dünyasına kadar varlığını sürdürmüştür. Aydınlanma Dönemi’nin ardından modernleşme olgusuyla birlikte planlamaya olan gereksinim artmış ve insanlar veya kurumlar gelecekteki amaçlarına erişmek için akılcı yöntemlerle sistematik bir biçimde araçlar belirlemişlerdir (Ersoy, 2008, s. 10-14). Günümüz küyerel dünyasında planlama çeşitli disiplin ve boyutlarda karşımıza çıkan bir kavramdır. Planlama kavramı, işletme, kamu yönetimi ve iktisat gibi disiplinlerde karşımıza çıkmakla birlikte kent, bölge, ülke veya uluslararası boyutlarda da varlık göstermektedir (Ekiz & Somel, 2005, s. 99-100). Kentsel politikalar açısından değerlendirildiğinde planlama; modernizmle birlikte yükselen kentleri ideal tipler olarak tasarlama amacına dayanmaktadır (Karakurt, 2006, s. 7). Burada yapılan araştırma çerçevesinde planlama kavramı kent politikaları bağlamında bölge ve bölgesel kalkınma düzeyinde ele alınacaktır.

2.2. Bölgesel Planlama

Kalkınma paradigmaları, küyerelleşen ekonomik sistem içerisinde değişim ve dönüşüme uğramaktadır. Küresel ekonomik yapı, bölgelerin rekabet edebilirlik düzeyi üzerinden şekillenmektedir. Günümüzde bölgelerin rekabet edebilirliği ise esasen yerel kaynak ve potansiyellere dayalı olarak gelişim gösteren bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Başka ifadeyle, kalkınmanın temel problemi olan bölgesel eşitsizliklerin sadece kamu sektörü eliyle değil, aynı zamanda kalkınma bölgelerinin kendi kaynak ve potansiyelleri ile giderilmesine yönelik görüş ağırlık kazandıkça yerel kaynak ve potansiyellerin harekete geçirilip etkin bir şekilde kullanılmasını temel alan bir bölge kalkınma yaklaşımı ön plana çıkmaktadır (Dedeoğlu & Sertesene, 2011, s. 2). Kalkınma bölgelerinin rekabet edebilirliğini artırmak ve bölgeler arası eşitsizlikleri minimize etmek için bölgelerin kaynak ve potansiyellerinin harekete geçirilmesinde ise bölgesel planlama kritik bir rol oynamaktadır.

Bölgesel planlama açısından “bölge” kavramı önem arz etmektedir. Bölge kavramı ise farklı kriterler veya farklı disiplinler çerçevesinde kategorileştirilerek tanımlanabilmektedir. Bu kapsamda, siyasi, sosyal, ekonomik ve coğrafi perspektifler esas alınarak muhtelif bölge tanımları ortaya konulabilir. Bu çalışma kapsamında, bölgeleri homojen bölge, polarize bölge ve plan bölge olarak kategorileştiren geleneksel bölge ayırımına dâhil olan “plan bölge” üzerinde durulmaktadır. Buna göre, plan bölge, bölgesel eşitsizlikleri giderme amacını taşıyan bölgesel kalkınma planlarının uygulandığı mekân olarak tanımlanmaktadır (Keskin & Sungur, 2010, s. 272-273). Bölgesel kalkınma planı ise bir kalkınma bölgesinin en rasyonel şekilde, bilimsel

çalışmalar ışığında ekonomik, sosyal ve fiziki yönden koordine edilmesi demektir (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011, s. 10). İfade edilen bilgiler ışığında, bölgesel planlama; bölgeler arası eşitsizliklerin azaltılması, kalkınma bölgelerinin kendi iç dinamik ve potansiyellerinin harekete geçirilmesi amacıyla kaynak ve araçların bilimsel yöntemlere dayanılarak coğrafi, iktisadi, sosyal ve siyasal açıdan sistematik bir biçimde bölgenin kalkınmasına hizmet etmesi için koordine edilmesi olarak tanımlanabilir.

Nitelikli bir bölge planlaması, çeşitli unsurları uhdesinde barındırmalıdır. Bölge planlaması, öncelikle bölgenin çeşitli perspektiflerini dikkate alan bir stratejik vizyon geliştirmeli, ulusal öncelikleri ve yerel talepleri karşılayıcı nitelikte olmalıdır. Bölge planı, kalkınma bölgelerinin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyan, gelecekteki fırsat ve tehditleri nitelikli bir biçimde analiz ederek değişen koşullarla başa çıkabilecek bir donanımına sahip olmalıdır. Diğer taraftan, bölge planının hazırlık ve uygulama aşamalarında bölgenin tüm paydaşlarının yerel katılım çerçevesinde görüşlerinin alınması ve plana yansıtılması önem arz etmektedir. Küyerel bir dünyada yönetim ve yerel katılım, bölge planları için de olmazsa olmaz mekanizmalar olarak karşımıza çıkmakta, yerel kaynak ve potansiyellerin harekete geçirilmesi ve söz konusu planların benimsenmesi açısından başat rol üstlenmektedir (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011, s. 11). Buna göre, bölge kalkınma planlarının yerel potansiyelleri realize etmek suretiyle başarılı bir biçimde hazırlanmasında merkezi kurumların yanı sıra yerel aktörlerin veya kurumların demokratik katılım kanallarını genişletici mekanizmalara ve yerel demokrasi kapsamında değerlendirilebilecek yerleşmeye gereksinim duyulmaktadır. Nitekim, kalkınma ajansları bünyelerinde bulunan yönetim ve kalkınma kurulları yerel aktörlerin/paydaşların alınan kararlara katılmasında oldukça etkili yapılar olarak değerlendirilmektedir (Karakılçık, 2021, s. 326). Diğer taraftan, bölgesel kalkınma ajansları uygulaması değerlendirildiğinde, söz konusu yerel aktörler her ne kadar demokratik değerler ve prensipler çerçevesinde kurumsallaştırılsa da uygulamada pek çok sorunla karşılaşmakta, bu kurumlar yerel yönetim veya demokratikleşmeyi sağlamaktan ziyade merkezîyetçi bir kimliğe bürünerek merkezîyetçi yönetim anlayışının bir parçası haline getirilmektedir. Bu durum, başlangıçta amaçlanan değerlerle uygulamada sergilenen yaklaşım arasında bir tutarsızlığa tekabül etmektedir (Özışık, 2021, s. 651).

Uygulamada yerel yönetim, demokrasi ve katılım gibi prensipler açısından tutarsızlıklarla karşılaşılrsa da bölge planları demokratik değerlere göre yerel kurum ve aktörlerin etkileşimi çerçevesinde hazırlanmalı, bu konuda siyasi otoriteler, merkezîleşmeyi, bürokratikleşmeyi ve hantallaşmayı engelleyici kararlı adımlar atmalıdır. Demokratik değerler, süreç ve mekanizmalara ek olarak, bölge planları, katı ve sabit anlayışlardan ziyade esnek bir tasarıma göre formüle edilmeli, yenilikçi yaklaşım ve yöntemlere açık olmalıdır. Bu çerçevede, bölge planları, düzenli gözlem ve bilimsel yöntemlere dayanan revizyon olanaklarını içerisinde barındırmalıdır. Son olarak, bölgesel planlamada kaynak ve potansiyellerin sürdürülebilir kullanımı ve kalkınmanın kapsamlı bir biçimde harekete geçilmesi için küresel gündemi de takip eden bir anlayış içerisinde sürdürülebilir kalkınma stratejisi dikkate alınmalıdır (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011, s. 11).

2.3. Sürdürülebilir Kalkınma

Literatür incelediğinde, insan faaliyetlerinin çevre üzerinde yarattığı baskıya dikkat çeken sürdürülebilir kalkınma kavramının pek çok tanımına rastlanılmaktadır (Saraç & Alptekin, 2017, s. 21). Bu çerçevede, en kapsayıcı ve kabul gören tanım, 1987 yılında BM Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun yayımladığı “*Ortak Geleceğimiz*” raporunda yapılmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın kavramsal çerçevesi bu raporda, “*gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarından ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma*” biçiminde çizilmiştir (WCED, 1987, s. 41). Sürdürülebilir kalkınma stratejisi ekonomik kalkınma ve çevre arasındaki dengeye vurgu yapmaktadır (Aydın, 2016, s. 13). Tarihsel gelişim süreci içerisinde kavramın çerçevesi daha geniş bir perspektifle kapsayıcı hale getirilmiş, küresel düzeyde farklı hedefler benimsenmiş ve yeni boyutlar eklenmiştir.

Sürdürülebilir kalkınma kavramının tarihsel açıdan dünya gündeminde tartışılan konular arasında yerini alması 1970’li yıllara tekabül etmektedir. Bu yıllarda, yerel ve küresel boyutlarda karşılaşılan problemler sürdürülebilir kalkınmanın küresel düzeyde tartışılan bir olgu olmasını beraberinde getirmiştir. Söz konusu kavram, uzun vadede çevresel ve toplumsal faydayı dikkate almayan anlayış ve uygulamaların ortaya çıkardığı toplumsal ve çevresel sorunlara etkin çözümler üretilmesi amacıyla türetilmiştir. Ekonomik kalkınma ve çevresel kaynaklar arasındaki dengenin sağlanması noktasında ilk uyarı, 1972 yılında Roma Kulübü'nün “*Büyümenin Sınırları*” isimli raporunda ortaya konulmuştur. Sürdürülebilir kalkınma stratejisinin gelişimindeki bir diğer önemli kilometre taşı ise 1987 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayımlanan “*Brundtland Raporu*” olarak da isimlendirilen “*Ortak Geleceğimiz Raporu*” dur. Söz konusu raporda, yukarıda da ifade edildiği üzere sürdürülebilir kalkınma kavramının ilk ve kapsamlı tanımı yapılmıştır. 1992 yılında Rio de Janeiro’da düzenlenen Yeryüzü Zirvesi’nde, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı küresel çapta bir kalkınma stratejisi olarak benimsenmiştir (Peşkirioğlu, 2016, s. 4-9). Bu nedenle söz konusu Zirve, sürdürülebilir kalkınma stratejisinin küresel düzeyde yaygınlaşması, benimsenmesi ve ortak bir kavramsal çerçeve çizilmesi açısından önem arz etmektedir.

2000 yılında BM Genel Kurulu’nda kabul edilen “*Binyıl Kalkınma Hedefleri*” sürdürülebilir kalkınma anlayışının gelişmesinde ve dünyanın karşı karşıya kaldığı sorunların aşılabilmesi noktasında kritik öneme sahiptir. Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde belirlenen sekiz hedefin 2015 yılına kadar çeşitli göstergeler ışığında gerçekleştirilmesi ülkelerce taahhüt altına alınmıştır. Söz konusu hedefler şöyle sıralanabilir (DPT, 2010, s. 9-13):

Hedef 1: Mutlak Yoksulluk ve Açlığın Ortadan Kaldırılması

Hedef 2: Herkesin Temel Eğitim Almasını Sağlamak

Hedef 3: Kadınların Konumunu Güçlendirmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak

Hedef 4: Çocuk Ölümlerini Azaltmak

Hedef 5: Anne Sağlığını İyileştirmek

Hedef 6: HIV/AIDS, Sıtma ve Öteki Hastalıklarla Mücadele Etmek

Hedef 7: Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması

Hedef 8: Kalkınma İçin Küresel Ortaklıklar Geliştirmek.

2012 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20), Binyıl Kalkınma Hedeflerinin değerlendirilmesine ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin altyapısını hazırlamasına katkı sağlamıştır. Aynı şehirde, 1992 yılında gerçekleştirilen Yeryüzü Zirvesi'nin ardından 20 yıllık periyotta gelinen nokta tartışma konusu yapılmış, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma açısından başardıkları ve yetersiz kaldıkları hedefler değerlendirilmiştir. Söz konusu Konferans'ta Türkiye Cumhuriyeti'nin de aralarında bulunduğu ülkeler tarafından 2015 yılına kadar Binyıl Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesi noktasındaki politik kararlılık yinelenmiştir. Rio+20'de gerçekleştirilen müzakereler sonucunda ülkelerin daha yaşanabilir bir dünyaya ulaşmak amacıyla verdikleri kararlar ve ortaya koydukları taahhütler "*İstedığımız Gelecek*" adlı konferans sonuç belgesinde çeşitli başlıklar çerçevesinde derlenerek kabul edilmiştir. Söz konusu belge, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin kabul edilmesi sürecinde "yol haritası" niteliğindedir. "*İstedığımız Gelecek*" adlı konferans bildirisinde küresel sürdürülebilir kalkınma hedefleri aşağıdaki tabloda gösterilen başlıklar altında ele alınmıştır (UN, 2012):

Tablo 1: Rio+20 İstedığımız Gelecek Raporu Hedefleri

Rio+20 İstedığımız Gelecek Raporu	
1. Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması	14. Bölgesel Çabalar
2. Gıda Güvenliği, Beslenme ve Sürdürülebilir Tarım	15. Afet Riskini Azaltma
3. Su ve Sanitasyon	16. Afet Riskini Azaltma
4. Enerji	17. İklim Değişikliği
5. Sürdürülebilir Turizm	18. Ormanlar
6. Sürdürülebilir Ulaşım	19. Biyolojik Çeşitlilik
7. Sürdürülebilir Kentler ve İnsan Yerleşimleri	20. Çölleşme, Arazi Bozulması ve Kuraklık
8. Sağlık ve Nüfus	21. Dağlar
9. Herkes İçin Tam ve Verimli İstihdam, İnsana Yaraşır İşler ve Sosyal Korumanın Geliştirilmesi	22. Kimyasallar ve Atıklar
10. Okyanuslar ve Denizler	23. Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim
11. En Az Gelişmiş Ülkeler	24. Madencilik
12. Karalarla Çevrili Gelişmekte Olan Ülkeler	25. Eğitim
13. Afrika	26. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi

(Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

2015 yılında BM bünyesinde gerçekleştirilen “Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi” Binyıl Kalkınma Hedeflerinin genişletilmesi, küresel ölçekte yeni stratejiler ve hedeflerin kabulü açısından önemlidir. Zirve’de 2000 yılında Binyıl Kalkınma Hedefi olarak kabul edilen sekiz ana hedef açısından erişilen nokta değerlendirilmiş, dünyanın gelinen noktadaki durumu çeşitli parametreler açısından incelemeye tabi tutulmuştur (Yeşildal, 2020, s. 4581-4584). Bu açıdan, 2015 yılındaki söz konusu Zirve, öz-eleştiri ve revize amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Devletlerce uygulanan politikaların, karşılaşılan toplumsal, iktisadi ve çevresel problemlere çözüm üretme noktasında yetersiz kaldığı ve bu bağlamda sürdürülebilir kalkınma açısından kritik ve zorlu bir döneme girildiği vurgulanmıştır. Üye devletlerce gerçekleştirilen müzakereler neticesinde üzerinde anlaşmaya varılan ve “İstedığımız Gelecek” adlı raporda belirtilen ilkelere uyum içerisinde olan metin “Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma İçin 2030 Gündemi” başlığı ile yayımlanmıştır. Zirve kapsamında sürdürülebilir kalkınma stratejisinin küresel çapta uygulanabilmesi açısından çeşitli müzakereler yapılmış, ilgili belgede çeşitli ilke ve taahhütlere yer verilmiştir. Bu çerçevede, geçmiş tecrübeler ışığında kapsayıcı sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin küresel düzeyde benimsenmesinin bir zorunluluk olduğu vurgulanmıştır. Zirve sonucunda, Türkiye Cumhuriyeti’nin de aralarında bulunduğu 193 BM üyesi ülke tarafından “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” olarak 17 ana hedef ve 169 alt hedef kabul edilmiştir. Zirve sonucunda yayımlanan belgenin “Önsöz” kısmında ilgili hedeflerin, 2015 yılından itibaren 15 yıl boyunca insanlık ve gezegen için kritik öneme sahip olan alanlarda eyleme geçmeyi teşvik edeceği vurgulanmıştır (UNDESA, 2015).

Türkiye Cumhuriyeti’nin de içerisinde bulunduğu ülkeler, 2030 yılına kadar belirlenen hedefleri gerçekleştirmeyi taahhüt etmişlerdir. Sürdürülebilir kalkınmanın yeni küresel hedefleri olarak da ele alınan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri şöyle sıralanabilir (UNDESA, 2015):

Hedef 1: Yoksulluğu tüm biçimleriyle her yerde sona erdirmek

Hedef 2: Açlığı sona erdirmek, gıda güvenliğini sağlamak, geliştirilmiş beslenme sağlamak ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmek,

Hedef 3: Her yaşta herkesin sağlıklı bir yaşam sürmesini ve refahını sağlamak,

Hedef 4: Kapsayıcı ve eşitlikçi kaliteli eğitimin sağlanması ve herkes için yaşam boyu öğrenme standartlarının teşvik edilmesi,

Hedef 5: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlara ve kız çocuklarına güç kazandırmak,

Hedef 6: Herkes için temiz suya ve sağlığa uygun yaşam koşullarına sürdürülebilir erişimin sağlanması,

Hedef 7: Herkes için ekonomik, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanması,

Hedef 8: Herkes için makul, tam ve üretici istihdamı ve istikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamak,

Hedef 9: Dayanaklı altyapı oluşturmak, sürdürülebilir sanayileşmeyi içeren yeniliği teşvik etmeyi sağlamak,

Hedef 10: Ülkeler içi ve ülkeler arası eşitsizliği azaltmak,

Hedef 11: Kentleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, esnek ve sürdürülebilir hale getirmek,

Hedef 12: Sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerini sağlamak,

Hedef 13: İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele için acil eylemde bulunmak,

Hedef 14: Sürdürülebilir kalkınma için okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak,

Hedef 15: Karasal ekosistemleri korumak, restore etmek ve sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek, ormanları sürdürülebilir bir şekilde yönetmek, çölleşmeyle mücadele etmek ve arazi bozulmasını durdurmak ve tersine çevirmek ve biyolojik çeşitlilik kaybını durdurmak,

Hedef 16: Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumları teşvik etmek, herkes için adalete erişim sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak,

Hedef 17: Sürdürülebilir kalkınma için uygulama araçlarını güçlendirmek ve küresel ortaklığı kuvvetlendirmek.

2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, bölgesel kalkınmanın sağlanmasında kritik derecede öneme sahiptir. Bölgesel kalkınma politikaları açısından en temel metinler olan bölge kalkınma planlarında söz konusu hedeflere yer verilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim, yönetim ve organizasyondan ziyade yerel yönetim ve yerel demokrasi anlayışlarına göre kurumsallaştırılmış bölge kalkınma ajanslarının, bölge kaynaklarının planlanmasında etkinlik ve verimliliği sağlamak amacıyla küresel düzeye belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerine bölge planlarında yer vermesi ve söz konusu hedefleri küyerelleşme (glocalization) çerçevesinde yerel düzeyde somutlaştırması beklenir.

3. Araştırma Tasarımı ve Yöntem

Araştırma sorusu, amaç, yöntem ve örneklem gibi hususlar açısından tasarıma ilişkin fikirlerin özet bildiri çerçevesinde akademik camiaya sunularak netleştirildiği ve eleştiriler dikkate alınarak uygulama aşamasına geçildiği bu çalışmada, çoklu strateji araştırma deseni kapsamında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Sıklıkla kullanılan araştırma yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkan içerik analizini, mesaj karakterlerinin, objektif, sistemli ve nicel analizi olarak tanımlamak mümkündür. Yapılan tanımlamada her ne kadar nicel analiz vurgulansa da içerik analizinin nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yapılması da mümkündür. Birçok akademik çalışmada olduğu gibi içerik analizi yönteminin kullanıldığı çalışmalarda da araştırma sorusu önem arz etmektedir çünkü içerik analizi, sorulan sorunun cevabına odaklanır (Robson, 2017, s. 399-403). Bu çerçevede, çalışma kapsamında araştırma sorusu türlerinden “değerlendirici araştırma sorusu” kullanılması tercih edilmiştir (Robson, 2017, s. 67-68). Buna göre, çalışmanın araştırma sorusu, ‘Marmara Bölgesi’ndeki Kalkınma Ajansları tarafından hazırlanan bölge planlarında BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden hangilerine yer verilmiştir?’ biçiminde tasarlanmıştır.

Çalışma kapsamında araştırmanın yöntemi açısından diğer önemli bir nokta, araştırma evreni ve örneklemdir. Çalışmanın araştırma evreni, Türkiye’de İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırılması kapsamında Düzey-2 baz alınarak kurulan 26 adet kalkınma ajansının hazırlamış oldukları bölge planlarıdır. Örneklem, araştırma evreni içerisinde yapılan bir seçimi ifade etmektedir ve araştırma evrenini temsil eder (Robson, 2017, s. 312-313). Çalışma kapsamında örneklem, Türkiye’nin Marmara Bölgesi’nde yer alan kalkınma ajanslarının bölge planları olarak belirlenmiştir. Buna göre çalışmada, İSTKA, MARKA, GMKA, BEBKA ve Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan 2014-2023 yılları arasını kapsayan bölge planları inceleme konusu yapılmıştır. Örneklem kapsamında söz konusu bölge planlarının seçilmesinin temel nedeni, Türkiye nüfusunun %32,35’inin bu bölgede yaşıyor olması ve ülkede yaratılan milli gelirin %46,75’inin yine bu bölgede üretiliyor olmasıdır. Örneklem kapsamında planların inceleme konusu yapıldığı bölge, geçmiş yıllarda yoğun bir kentleşme ve göç yaşamış olduğundan ülkenin geri kalanı hakkında da sosyolojik açıdan da fikir verebilmektedir (TÜİK, 2021).

Yönetişim modeli çerçevesinde ihdas edilmiş bölge kalkınma ajanslarının, temel ilkelerinde yine yönetişimin bulunduğu sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uygun planlar hazırlaması beklenir (Halkier, 2006, s. 24). Buna göre çalışmada, küresel sürdürülebilir kalkınma gündeminin Türkiye’de bölgesel düzeyde ne derece kabul edildiği veya benimsendiği sorunsalı bölgesel kalkınma planları üzerinde Marmara Bölgesi özelinde incelenmiştir. Bu bağlamda, Marmara Bölgesi’nde yer alan kalkınma ajansları tarafından 2014-2023 yıllarını formüle etmek amacıyla hazırlanan bölge planlarında, BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine kapsamlı bir düzeyde yer verilip verilmediği değerlendirme konusu yapılmış, böylece çalışma bölge planlarının incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmada, uygulama aşamasından ziyade planlama süreci değerlendirilmiş, bölgesel kalkınma politikalarının yerel aktörlerce formülasyonunda/hazırlanmasında, ne düzeyde küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yer verildiğinin tespitine odaklanılmıştır. Diğer taraftan, gündem belirleme, karar alma, planlama/hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamaları, kamu politikasının birbirinden farklı aşamalarıdır (Akdoğan, 2015, s. 211). Söz konusu hedeflere bölge planlarında yer verilmesi, bu hedeflerin söz konusu bölgelerde başarılı bir biçimde gerçekleştirildiği veya BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine erişildiği anlamına gelmez. Bu nedenle, uygulama aşamasının BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri açısından değerlendirilebilmesi veya başarının tespiti için bölge planların uygulama sonuçlarını inceleyen, bu konuda saha gözlemlerini inceleme konusu yapan farklı araştırmalara da ihtiyaç vardır. Doğrudan uygulama aşamasının sonuçlarına ilişkin olarak Ajanslar tarafından verilmiş olan hibe desteklerinin ve uygulanan projelerin gerçek hayatta ne derece etki yarattığının tespitine ilişkin çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, İSTKA tarafından Çocuklar ve Gençler Mali Destek Programlarının 2012, 2014, 2016 dönemlerinde sağlanmış olan hibe desteklerinin yararlanıcılar üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik bir etki değerlendirme çalışması yapılmış ve sonuçları kamuoyuyla paylaşılmıştır (İSTKA, 2020).

Diğer taraftan, kamu politikası planlama aşaması, kamu politikalarının uygulama sürecinde erişilen başarıyı etkilemektedir. Bu bağlamda, bölge planlarında BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine yer verilmesi, küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin yerel düzeyde uygulanması ve bu konuda başarı sağlanması açısından temel bir gereklilik olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle, bölge planlarında küresel sürdürülebilir kalkınma gündeminin takip edilerek belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yer verilip verilmediği problemi, bu konudaki başarıyı etkileyen bir husus olarak değerlendirilebilir. Söz konusu problemin literatürdeki mevcut çalışmalarda daha önce konu edilmemesi ve örnekleme yer alan bölge planlarının BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri bağlamında incelenmemesi, bu çalışmadaki özgünlüğün temelini oluşturmaktadır. Özgünlük hususunda belirtmek gerekir ki bu çalışmanın tasarımına/desenlemesine ilişkin fikirler, özet bildiri kapsamında akademik camia ile tartışılarak netleştirildikten sonra çalışma gerçekleştirilmiş olup elde edilen bulgular bu makalede raporlaştırılmıştır.

Sonuç olarak, çalışma kapsamında ortaya konulan araştırma sorusu üzerinden örnekleme belirtilen bölge planlarında BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden hangilerine yer verildiği çoklu strateji araştırma deseni kapsamında içerik analizi metodu çerçevesinde tespit edilmiştir. Bu çerçevede, bir kontrol tablosu oluşturulmuş ve bölge planlarının her biri ilgili hedefler bağlamında incelenmiştir. Söz konusu tablo üzerinden ilgili hedeflere ne ölçüde yer verildiğinin daha ileri düzeyde bir analizi için bir grafik oluşturulmuştur.

4. Bulgular

Araştırma sorusu kapsamında Türkiye Cumhuriyeti'nin Marmara Bölgesinde yer alan İSTKA, MARKA, GMKA, BEBKA ve Trakya Kalkınma Ajansı tarafından 2014-2023 yılları arası dönemi kapsayan bölge planları, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri açısından içerik analizi yöntemi çerçevesinde ilgili hedef ve planları gösteren bir kontrol tablosu çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan hareketle her bir bölge planının ilgili sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ne kadarını kapsadığını göstermek üzere bir grafik oluşturulmuştur.

Tablo 2: Marmara Bölgesi'ndeki Kalkınma Ajansları Tarafından Hazırlanmış Olan Bölgesel Kalkınma Planlarının BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Açısından Değerlendirilmesi

BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	İSTKA	MARKA	BEBKA	GMKA	Trakya Kalkınma Ajansı
<i>Yoksulluğa Son</i>	•	•	•	•	•
<i>Açlığa Son</i>	•	•	•	•	•
<i>Sağlıklı Bireyler</i>	•	•	•	•	•
<i>Nitelikli Eğitim</i>	•	•	•	•	•
<i>Toplumsal Cinsiyet Eşitliği</i>	•	•	•	•	•
<i>Temiz Su, Hijyen ve Halk Sağlığı</i>	•	•	•	•	•
<i>Erişilebilir ve Temiz Enerji</i>	•	•	•	•	•

<i>İnsana Yakıtır İş ve Ekonomik Büyüme</i>	•	•	•	•	•
<i>Sanayi İnovasyon ve Alt Yapı</i>	•	•	•	•	•
<i>Eşitsizliklerin Azaltılması</i>	•	•	•	•	•
<i>Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları</i>	•	•	•	•	•
<i>Sorumlu Tüketim ve Üretim</i>	•	•	•	•	•
<i>İklim Eylemi</i>	•	•	•	•	•
<i>Sudaki Yaşam</i>	•	•	•	•	•
<i>Karasal Yaşam</i>	•	•	•	•	•
<i>Barış ve Adalet</i>	•	•	•	•	•
<i>Hedefler İçin Ortaklıklar</i>	•	•	•	•	•
Toplam	17	17	17	16	15

(Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

İSTKA tarafından hazırlanan İstanbul Bölge Planı'nın vizyonu, yetkililer tarafından “*Küresel kent İstanbul için çalışan, insan odaklı ve çevreye duyarlı, etkili ve yön veren bir çözüm merkezi olma*” olarak belirlenmiş, planda sürdürülebilir kalkınmada öncü olma ve İstanbul'u bir marka şehir haline dönüştürme hedefi açıkça belirtilmiştir. 2015 yılında BM bünyesinde kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin tamamına 2014-2023 İstanbul Bölge Planı'nda üç gelişme eksenini çerçevesinde yer verilmiştir. Plan kapsamında ortaya konulan “küresel ekonomide söz sahibi, yüksek katma değer üreten, yenilikçi ve yaratıcı ekonomi”, “adil paylaşan, kapsayıcı ve öğrenen toplum” ve “keyifle yaşanan özgün kentsel mekânlar ve sürdürülebilir çevre” olarak tasarlanan gelişme eksenlerinin de 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir (İSTKA, 2014).

MARKA tarafından hazırlanan, Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illerini kapsayan Doğu Marmara 2014-2023 Bölge Planı'nın vizyonu yetkililerce “*Stratejik konumu ve iş birliği ağlarından güç alan, çok yönlü ekonomik yapısı ile değer üreten, zengin beşeri potansiyelleriyle geleceğe yön veren, yaşam kalitesi ile fark yaratan, insan ve bilgi odaklı, yeniliklere açık, küresel rekabette ve sürdürülebilir kalkınmada MARKA bölge olmak*” biçiminde belirlenmiş, Plan kapsamında birçok bölümde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine açıkça vurgu yapılmıştır. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin tamamına Doğu Marmara 2014-2023 Bölge Planı'nda üç gelişme eksenini çerçevesinde yer verilmiş, bu kapsamda çeşitli strateji ve hedefler ortaya konulmuştur. Doğu Marmara Bölgesi'ni kendi içerisinde kaynak, potansiyel ve hedeflere göre “global alt bölge”, “dinamik alt bölge” ve “çevre alt bölge” olmak üzere üçe ayıran ve her bir bölge özelinde farklı perspektiflerle sorun ve hedef analizi yapan plan, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumlu “yaşanabilir bölge”, “rekabetçi bölge” ve “öğrenen bölge” olmak üzere üç gelişme eksenine ve bu eksenler altında çeşitli strateji ve amaçlara yer vermiştir. Diğer taraftan, Plan kapsamında, bölgede önemini koruyan İstanbul sanayisinin desantralizasyonu konusu, alt bölgeleri de analize dâhil edecek şekilde sürdürülebilir kalkınma stratejisi çerçevesinde ele alınmıştır (MARKA, 2014).

GMKA tarafından hazırlanan, Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nın vizyonu yetkililer tarafından “*Nitelikli insan yetiştiren, rekabet edebilen,*

yaşanabilir GÜNEY MARMARA” olarak belirlenmiştir. Plan kapsamında çeşitli bağlamlarda sürdürülebilir kalkınma kavramına açıkça, bazı noktalarda ise zımni bir biçimde vurgu yapılmıştır. Vizyona erişmek amacıyla “kaliteli sosyal yaşam ve nitelikli insan”, “yaşanabilir çevre ve mekân” ve “güçlü ekonomi, rekabetçi sektörler” olarak tasarlanan gelişme eksenlerinin küresel sürdürülebilir kalkınma stratejisi ile uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. 2030 Küresel Gündeminin ortaya koyduğu 17 sürdürülebilir kalkınma hedefinden 16’sına yer verilmiş; toplumsal şiddet, suç ve ölüm oranları, yasadışı finans ve silah kaçaklığı, yolsuzluk ve rüşvet, terör ve terörizmle mücadele gibi konuları içerisinde barındıran “Barış ve Adalet” hedefine yer verilmemiştir. Diğer taraftan, plan kapsamında, bölgenin başat potansiyellerinden biri olan yenilenebilir enerji kaynaklarına sıkça vurgu yapılması ve bu kapsamda planlamaların ayrıntılarıyla verilmesi olumlu karşılanmıştır. Ayrıca, İstanbul sanayisinin taşınması kapsamındaki desantralizasyon çerçevesinde sürdürülebilir yaklaşımları benimsemesi planın öne çıkan yönlerinden biri olarak değerlendirilmiştir (GMKA, 2014).

BEBKA tarafından hazırlanan, Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerini kapsayan 2014-2023 Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı’nın vizyonu, “*Kuruluştan Kurtuluşa geçmiştin mirasına değer katarak geleceğe taşıyan, uluslararası düzeyde rekabetçi; sürdürülebilir üretim, yenilik ve yaşam merkezi*” olarak belirtilmiştir. Birçok kalkınma ajansı gibi BEBKA da hazırlamış olduğu bölge planının vizyonunda sürdürülebilir kalkınma stratejine yer vermiş, plan kapsamında çok sık bir biçimde sürdürülebilir kalkınma kavramına yer vermesiyle dikkat çekmiştir. Diğer taraftan, vizyona erişmek üzere “uluslararası alanda yüksek rekabet gücü”, “beşerî gelişme ve sosyal içermeye” ve “dengeli mekânsal gelişme ve sürdürülebilir çevre” olarak tasarlanan üç gelişme ekseninin küresel sürdürülebilir kalkınma stratejisi ile uyum içerisinde olduğu gözlemlenmiştir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin tamamına 2014-2023 Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı kapsamında yer verilmiştir. Marmara Bölgesi’nde yer alan diğer kalkınma ajansları gibi BEBKA tarafından da bölgede yaşanan sanayi desantralizasyonu konusuna sürdürülebilirlik açısından yaklaşmıştır (BEBKA, 2014).

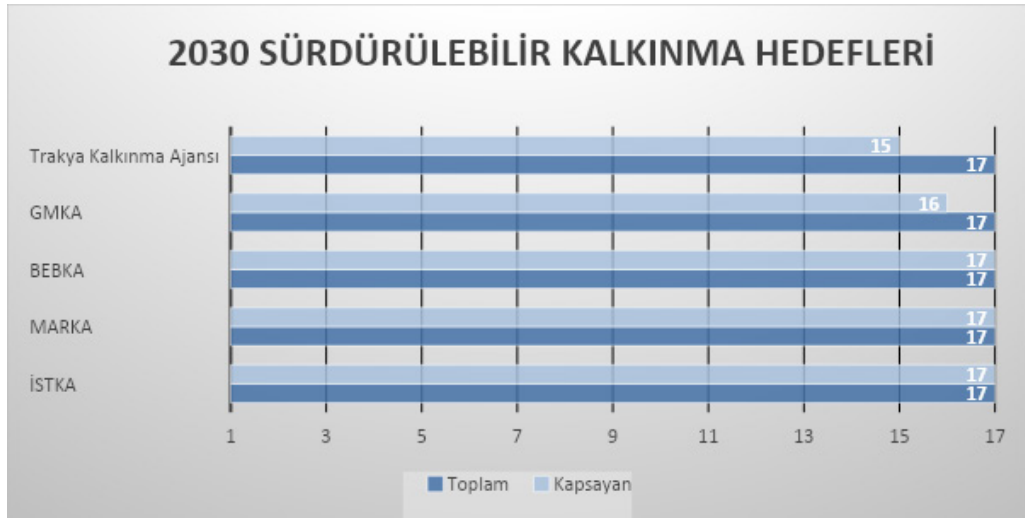
Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerini kapsayan Trakya Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı kapsamında vizyon, “*Yüksek katma değerli üretim yapısıyla doğal ve kültürel değerlerini koruyarak gelişen, iş birliği ve yenilik kültürünün egemen olduğu, yaşam ve refah seviyesi yüksek TRAKYA*” olarak belirlenmiştir. Plan kapsamında ortaya konulan vizyonun, sürdürülebilir kalkınmanın küresel gündemi açısından nitelikli olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan, vizyona erişmek amacıyla “insan ve toplum”, “yaşam ve çevre” ve “üretim ve ekonomi” olarak tasarlanan gelişme eksenleri sürdürülebilir kalkınma stratejisi ile uyum içerisindedir. Söz konusu gelişme eksenleri çerçevesinde sürdürülebilir kalkınma yaklaşımına uygun öncelik ve politikalar tespit edilmiştir. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden 15’ine yer verilen plan kapsamında “Sudaki Yaşam” ve “Barış ve Adalet” olarak tanımlanan hedeflere net bir biçimde yer verilmemiştir. Her ne kadar plan kapsamında yer altı ve yer üstü su kaynaklarının kirliliği, tarım kaynaklı su kirliliği, kullanılabilir su kaynaklarının yetersizliği ve Ergene Havzasında yaşanmakta olan su kirliliği gibi konular ele alınsa da “Sudaki Yaşam” hedefi kapsamında ifade edilen deniz ve kıyı kirliliği, deniz atıkları, deniz ve kıyı ekosistemi, denizlerde sürdürülebilir

balıkçılık ve aşırı avlanmanın önüne geçilmesi gibi konulara yer verilmemiştir. Bölge'nin Marmara Denizi, Karadeniz ve Ege Denizi'ne kıyısı olduğu dikkate alındığında plan kapsamında, özellikle son yıllarda kritik noktalara ulaşan deniz ve kıyı kirliliği konusuna kapsamlı bir düzeyde yer verilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Son olarak, plan kapsamında Marmara Bölgesi özelinde literatür ve uygulamada güncelliğini koruyan İstanbul sanayi desantralizasyonu konusunun sürdürülebilir kalkınma stratejisi çerçevesinde ele alınması olumlu karşılanmıştır (Trakya Kalkınma Ajansı, 2014).

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, örnekleme belirtilen Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan kalkınma ajanslarının bölge kaynak ve potansiyellerini 2014-2023 yılları açısından formüle etmek amacıyla hazırladıkları bölge kalkınma planları; 2015 yılında BM bünyesinde gerçekleştirilen "Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinin" bir çıktısı olarak değerlendirilebilecek "*Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma İçin 2030 Gündemi*" adlı rapor kapsamında ortaya konulan sürdürülebilir kalkınma hedefleri kapsamında içerik analizi yöntemi çerçevesinde incelenme konusu yapılmış, söz konusu bölge planlarının hazırlık aşamasında, yerel aktörlerce sürdürülebilir kalkınma konusundaki küresel gündemin ne düzeyde takip edildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

İçerik analizi çerçevesinde gerçekleştirilen incelemede Marmara Bölgesinde yer alan kalkınma ajanslarının 2014-2023 bölge planlarında BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine kapsamlı bir düzeyde yer verdikleri tespit edilmiştir. Buna göre, Marmara Bölgesi'nde yer alan İSTA, MARKA ve BEBKA tarafından hazırlanan bölge planlarında, 2015 yılında, 2030 yılına kadar gerçekleştirilmesi ülkelerce taahhüt edilen küresel sürdürülebilir kalkınma hedefleri olarak belirlenen 17 hedefin tamamına yer verildiği tespit edilmiştir. GMKA tarafından hazırlanan bölge planında söz konusu 17 hedeften 16'sına yer verilmiş, "Barış ve Adalet" olarak belirtilen hedefe kapsamlı bir düzeyde yer verilmemiştir. Diğer taraftan, Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan bölge planında söz konusu hedeflerden 15'ine yer verildiği, "Barış ve Adalet" ve "Sudaki Yaşam" hedeflerine yer verilmediği gözlemlenmiştir. Trakya Kalkınma Ajansı hazırlamış olduğu bölge planında su kirliliğinin önlenmesini ayrıntılı bir düzeyde ele almış fakat deniz ve kıyı kirliliği konularında hedef ve stratejiler belirlememiştir. Bu durum, Marmara Denizi'ndeki kirlilik oranları göz önünde bulundurulduğunda önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Kamu politikalarının uygulama aşamasındaki başarıyla planlama başarısı birbiriyle ilişkili olduğundan söz konusu eksiklik Marmara Denizindeki kirlilikle mücadelede olumsuzluklara sebebiyet vermiştir, denebilir.

Grafik 1: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Açısından Bölge Planlarının Kapsam Düzeyi

(Grafik yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

Yönetişim yaklaşımı çerçevesinde Türkiye’de İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre Düzey-2 baz alınarak 26 bölgede kurumsallaştırılan bölgesel kalkınma ajanslarının küresel gündem çerçevesinde belirlenen ve yönetişimci bir yaklaşımla geliştirilen sürdürülebilir kalkınma hedeflerini bölgelerinde harekete geçirmesi beklenir. Bu çerçevede, Marmara Bölgesi’nde yer alan kalkınma ajanslarının tamamının bölge planlarında kapsamlı bir düzeyde küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yer verdikleri ve buna göre küresel gündemi küyerelleşme (glocalization) bağlamında bölgelerine taşıdıkları tarafımızca tespit edilmiştir. Ayrıca, bölge planlarında ortaya konulan vizyonların ve bu çerçevede tasarlanan gelişme eksenlerinin küresel sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyum içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, her bir planın hazırlık süreçlerinde yönetişim mekanizmalarının aktif olarak kullanıldığı, yerel aktörlerin planlama aşamasına demokratik katılım kanallarını genişletici mekanizmalara başvurulduğu da gözlemlenmiştir. Bu husus, bölge kaynak ve potansiyellerinin realize edilmesinde yerel demokratik süreçlerin önemini ortaya koymaktadır.

Örnekleme yer alan kalkınma ajanslarının bölge planlarında BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine kapsamlı bir düzeyde yer vermiş olmasında, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ulusal kalkınma planlarında yer alan hedefleri bölgelerde gerçekleştirmek amacıyla ajanslara finansal fonlara dayanan proje destek programları yoluyla verdikleri desteklerin etkisi olduğu düşünülebilir. Küresel sürdürülebilir kalkınma gündeminin kalkınma ajanslarınca yerel düzeyde takip edilmesinde ikinci etken söz konusu kurumların Avrupa’daki diğer kalkınma ajanslarıyla kurmuş oldukları etkin iş birlikleri ve bilgi alışverişi olarak değerlendirilebilir. Nitekim, uluslararası iş birlikleri farklı ülkelerdeki bölge planlarının benzeşmesini beraberinde getirmektedir. Bu hususta, kalkınma ajanslarının Avrupa Birliği fon ve hibe programlarından daha fazla faydalanmak amacının da etkili olduğu söylenebilir. Nitekim, örnekleme yer alan kalkınma ajanslarının

kendi bölgelerindeki kalkınma hedefleriyle küresel gündemi uyumlaştırmaya çalışmalarının, söz konusu aktörlerin diğer partnerleriyle birlikte başvurdukları ve başvuracakları AB fon ve hibe programlarından daha fazla kabul alma isteğinden de kaynaklandığı yönünde değerlendirilmiştir.

Diğer taraftan, kamu politikasında planlama, uygulama ve değerlendirme her ne kadar etkileşimli olsalar da birbirlerinden farklı aşamalar olduklarından söz konusu hedeflere bölge planlarında kapsamlı bir düzeyde yer verilmesinden, hedeflerin ilgili bölgelerde başarılı bir biçimde gerçekleştirildiği veya BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine erişildiği çıkarımı yapılamaz. Nitekim, yerelleşme ve yerel yönetim yaklaşımıyla kurumsallaştırılan bölge kalkınma ajanslarının uygulamada merkezîyetçi bir kimliğe bürünmesine benzer bir biçimde bölge planlarında ortaya konulan hedeflerle uygulamada sergilenen performans arasında uyumsuzluklar söz konusu olabilir. Bu nedenle, çalışma kapsamında bölge planları incelemesiyle ortaya konulan tespitler, kamu politikası uygulama süreciyle ilişkili olmayıp planlama süreciyle sınırlıdır. Uygulama aşamasındaki başarının tespiti için bu konuda saha gözlemlerini ve diğer dokümanları inceleme konusu yapan büyük bütçeli ve çok daha fazla sayıda bilim insanının katkıda bulunduğu başka araştırmalara ihtiyaç vardır. Ancak kamu politikası planlama aşaması, kamu politikalarının uygulama sürecinde erişilen doğrudan başarıyı etkilediğinden bölge planlarında BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine yer verilmesi, küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin yerel düzeyde uygulanması ve bu konuda başarı sağlanması açısından temel bir gereklilik olarak kendini göstermektedir.

Son olarak, araştırma evreni içerisinde örneklem dışındaki 21 kalkınma ajansı tarafından 2014-2023 yılları arasını düzenleyecek biçimde hazırlanan bölge planlarının da içerik analizi metodu çerçevesinde 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri açısından incelenmesinde fayda olduğu tarafımızca düşünülmektedir. Böylesi çalışmaların, literatürde var olan bazı eksiklikleri gidereceği, böylece literatüre ve uygulayıcılara katkı sağlayabileceği aşikârdır.

Kaynakça

- Akdoğan, A. (2015). Gündem Belirleme. M. Yıldız, & M. Z. Sobacı içinde, *Kamu Politikası Kuram ve Uygulama* (s. 210-227). Ankara: Adres Yayınları.
- Akpınar, R., Taşçı, K., & Özsan, M. E. (2011). *Teoride ve Uygulamada Bölgesel Kalkınma Politikaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Aydın, H. İ. (2016). *Sosyal Sermaye ve Kalkınma*. Ankara: Elif Yayınevi.
- BEBKA. (2014). *2014-2023 Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı*. Bursa: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı.
- Dedeoğlu, E., & Serteser, S. (2011). *Yeni Nesil Bölgesel Planlama Deneyimi Üzerine Bir Yönetişim Çerçevesi Önerisi*. Ankara: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- DPT. (2010). *Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Ekiz, C., & Somel, A. (2005). Türkiye'de Planlama ve Planlama Anlaşımının Değişimi. *Mülkiye Dergisi*, 31(256), 97-136.
- Eroğlu, M., & Kum, M. (2015). Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının İdari Teşkilat İçindeki Yeri. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(35), 175-198.

- Ersoy, M. (2008). *Kentsel Planlama Kuramları*. Ankara: İmge Kitapevi.
- GMKA. (2014). *Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı*. Balıkesir: Güney Marmara Kalkınma Ajansı.
- Halkier, H. (2006). Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Çok Düzlemli Yönetişim: Avrupa Perspektifi. *Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu*, 7, s. 17-28. Ankara: TEPAV.
- İSTKA. (2014). *2014-2023 İstanbul Bölge Planı*. İstanbul: İstanbul Kalkınma Ajansı.
- İSTKA. (2020). *Çocuklar ve Gençler Mali Destek Programları Etki Analizi Raporu*. İstanbul : İstanbul Kalkınma Ajansı.
- Karakılıç, Y. (2021). *Yeni Bölgeselleşme Politikaları ve Türkiye'de Bölge Kalkınma Yönetimi* (Güncellenmiş 3 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karakurt, E. (2006). Kentsel Mekanı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Analayışı ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(26), 1 – 25.
- Keleş, R. (2020). *Kentleşme Politikası* (17 b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keskin, H., & Sungur, O. (2010). Bölgesel Politika Eksininde Yaşanan Dönüşüm: Türkiye'de Kalkınma Planlarında Bölgesel Politikaların Değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 271-293.
- MARKA. (2014). *Doğu Marmara 2014-2023 Bölge Planı*. Kocaeli: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı.
- Özgür, A. E. (2019). *Bölgesel Kalkınmaya Giriş Teoriler, Yaklaşımlar ve Kalkınma Ajansı Deneyimleri*. İstanbul: Hümanist Kitap Yayıncılık.
- Özışık, F. U. (2021). Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikasında Kalkınma Ajansları: Uygulama Aşaması Üzerinden Bir Değerlendirme. *İzmir İktisat Dergisi*, 36(3), 651-674. doi: 10.24988/ije.202136310.
- Öztopçu, A. (2017). *Sosyal Sermaye Teorisi ve Sürdürülebilir Yerel Kalkınma*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Peşkirioğlu, N. (2016). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri: Küresel Verimlilik Hareketine Doğru. *Anahtar Dergisi*(335), 4-9.
- Robson, C. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Gerçek Dünya Araştırması* (Gözden Geçirilmiş 2 b.). (Ş. Çınkır, & N. Demirkasımoğlu, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saraç, B., & Alptekin, N. (2017). Türkiye'de İllerin Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(1), 19-50. doi: 10.17130/ijmeb.201.731.26261.
- Sevinç, H. (2011). Bölgesel Kalkınma Sorunsalı: Türkiye'de Uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 35-54.
- Tekin, A. (2011). Küreselleşen Dünyada Bölgesel Kalkınma Dinamikleri, Kamu Politikaları ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29), 37 – 48.
- Toprak, Z. (2016). *Kent Yönetimi ve Politikası*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Trakya Kalkınma Ajansı. (2014). *Trakya Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı*. Tekirdağ: Trakya Kalkınma Ajansı.
- TÜİK. (2021, 09 08). Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- UN. (2012). *The Future We Want*. Rio de Janeiro: United Nations.
- UNDESA. (2015). *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs.
- WCED. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Oxford: Oxford Universty Press.
- Yeşildal, A. (2020). 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve Kentsel Gelişim: Sorunlar, Zorluklar ve Fırsatlar. *Tarih Okulu Dergisi*, 13(49), 4580-4604. doi: 10.29228/joh.48009.

- Yıldırım, A., & Akin, A. (2020). Küreselleşme, Yeni Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları ve Türkiye. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 487-512. doi: 10.31463/aicusbed.753189.
- Yılmaz, Z., & İncekaş, E. (2018). Türkiye'de İnovasyon ve Bölgesel Kalkınma. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 154-169.

The Role of Regional Development Plans in Transforming the United Nations 2030 Sustainable Development Goals into National Public Policies

Fatih AKBULUT*
Barış ÇÖLGEÇEN**

A balanced and sustainable national development can only be achieved by reducing the development disparities between regions within the country. A real development can only be mentioned when development is sustainable. In other words, development should not only ensure economic development, but also protect environmental values, be socially inclusive and be carried out through governance structures in which relevant parties participate in decision-making processes. Development Agencies, which were created as local actors in the realization of national development in Turkey, play an important role within this framework. Regional Development Plans come first among the tools used by the agencies. Planning is a process to reveal the goals to be achieved in the future and how to reach these goals (Ersoy, 2008, p. 9). The purpose of the Regional Plans is to ensure that the resources of the region are used more effectively and efficiently (Dedeoğlu & Serteser, 2011, p. 2). By adopting a participatory approach during the preparation of the plan, including national, regional, local, public or NGO actors in the process facilitates the implementation of these plans (Akpınar, Taşçı, & Özsan, 2011, p. 11).

The UN has organized several summits and activities to realize a development approach that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. In this context, the following should be listed as milestones: 1987 Our Common Future Report, 1992 Rio de Janeiro Earth Summit, 2000 UN Millennium Development Goals, 2015 UN Sustainable Development Summit. As a result of the Sustainable Development Summit, 17 main targets and 169 sub-targets were accepted as “2030 Sustainable Development Goals” by 193 UN member states. Countries, including the Republic of Turkey, have committed to achieving these targets by 2030 (UNDESA, 2015). In this context, it is a necessity to include these targets in regional development plans, which are the most fundamental texts in terms of regional development policies at the local level.

---

* Kocaeli University, Kocaeli, Türkiye, e-mail: fatihakbulut@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7180-6106.

** Kocaeli University, Kocaeli, Türkiye, e-mail: baris.colgecen@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7933-7815

In this study, regional plans prepared by Istanbul Development Agency (ISTKA), East Marmara Development Agency (MARKA), South Marmara Development Agency (GMKA), Bursa Eskişehir Bilecik Development Agency (BEBKA) and Trakya Development Agency, which were taken as samples, were evaluated within the framework of content analysis method. These plans were evaluated as to what degree the UN 2030 Sustainable Development Agenda targets are included in these plans. The research universe of the study is the regional plans prepared by 26 development agencies established on the basis of Level-2 within the scope of Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) in Turkey. Within the scope of the study, the research sample was selected as the regional plans of the development agencies located in the Marmara Region of Turkey. Accordingly, in the study, regional plans covering the years 2014-2023 prepared by these development agencies were evaluated. The main reason for choosing these regional plans within the scope of the sample is that 32.35% of Turkey's population lives in this region and 46.75% of the national income generated in the country is produced in this region. The region can also give an idea about the rest of the country from a sociological point of view, since it has experienced intense urbanization and migration in the past few decades (TÜİK, 2021). In this study, only planning processes and plan reports were evaluated, not implementation phase of the plans. Including the aforementioned targets in regional plans does not mean that these targets have been successfully achieved in these regions or that the UN 2030 Sustainable Development Goals have been reached. The fact that the problem of whether global sustainable development goals are included in the regional plans has not been discussed before in the academic studies in the literature and that the regional plans in the sample are not evaluated within the context of the UN 2030 Sustainable Development Goals constitute the basis of the originality of this study.

In the evaluation it was observed that the development agencies in the Marmara Region included the UN 2030 Sustainable Development Goals at a comprehensive level in their 2014-2023 regional plans. Regional plans prepared by ISTA, MARKA and BEBKA, all 17 targets, global sustainable development goals committed by countries to be realized by 2030 in 2015, were included. In the regional plan prepared by GMKA, 16 of the 17 targets were included, and the target stated as "Peace and Justice" was not included at a comprehensive level. On the other hand, it was observed that the regional plan prepared by the Thrace Development Agency included 15 of these targets, and the targets of "Peace and Justice" and "Life in Water" were not included. Thrace Development Agency dealt with the prevention of water pollution at a detailed level in its regional plan, but did not set targets and strategies on sea and coastal pollution. This situation was considered as an important deficiency considering the pollution rates in the Sea of Marmara. Since the success of planning and success in the implementation phase of public policies are related to each other, it can be said that this deficiency has caused negativities in the fight against pollution in the Marmara Sea.

It has been observed that all of the development agencies in the Marmara Region with minor deficiencies include global sustainable development goals at a comprehensive level in their regional plans and accordingly, they carry the global agenda to their regions in the context of globalization. In addition, it has been observed that the visions set out in the regional plans and

the development axes designed in this framework are in harmony with the global sustainable development goals. On the other hand, it has been observed that governance mechanisms were actively used in the preparation processes of each plan, and mechanisms that expand the channels of democratic participation of local actors are applied to the planning stage. It can be argued that the financial support provided by the Ministry of Industry and Technology to the agencies through project support programs based on financial funds, in order to realize the goals in the national development plans in the regions, has an impact on the fact that the development agencies in the sample included the UN 2030 Sustainable Development Goals in their regional plans at a comprehensive level. The second factor in following the global sustainable development agenda by development agencies at the local level could be effective cooperations and information exchanges of these agencies with their counterparts in Europe. As a matter of fact, international cooperation can easily create similarities of regional plans in different countries. In this regard, it can be said that the aim of development agencies to benefit more from European Union funds and grant programs has also been effective. It is thought that the development agencies in the sample are trying to harmonize the development goals in their own regions with the global agenda, due to the desire of these actors to receive more acceptance from the EU funds and other grant programs that they have applied or will apply with their other partners.